Žárlivost v homosexuálních vztazích

Četné studie prováděné v různých kulturách potvrzují hypotézu evolučních psychologů, podle níž by se muži a ženy měli z biologických důvodů lišit v tom, zda jim vadí více sexuální, nebo emoční nevěra. Jak je to ale s vnímáním žárlivosti u gayů a leseb?

text **KATEŘINA POTYSZOVÁ, KLÁRA BÁRTOVÁ**

SEXUÁLNÍ a emoční nevěra se u lidí dle evolučních psychologů vyvinula v důsledku selekčních tlaků, které v rámci dlouhodobých partnerských svazků působily na muže a ženy rozdílným způsobem. Tyto odlišné selekční tlaky vycházejí z rozdílné reprodukční morfologie mužů a žen. Volba partnera a reprodukční strategie mužů a žen se výrazně liší. Muži a ženy totiž do reprodukce přinášejí jiné investice, s čímž jsou spojeny i odlišné hrozby v případě, že se jejich partner či partnerka začne stýkat s jinou osobou (ať už sexuálně, nebo citově). Přestože u člověka existuje výrazná otcovská péče, z biologického hlediska je ženina investice do reprodukce výrazně vyšší než mužská. Žena musí investovat do reprodukce značné množství času a úsilí (těhotenství, porod, kojení, péče o dítě a jeho ochrana), zatímco u muže se může jednat pouze o malé množství energie v podobě sexuálního aktu.

Podle evolučních psychologů se právě z tohoto důvodu muži a ženy liší v citlivosti či míře žárlivosti na určitý typ nevěry. Pokud by byla žena svému stálému partnerovi sexuálně nevěrná a došlo by k jejímu oplodnění jiným mužem, hrozilo by, že by její stálý partner investoval své zdroje do potomků, kteří s ním nejsou geneticky příbuzní, a tím by tratil na svém reprodukčním úspěchu. Muži jsou tedy vystaveni adaptivnímu problému nejistoty otcovství. Naopak ženy jsou v případě emoční nevěry svého stálého partnera ohroženy možností ztratit čas, zdroje a závazek partnera.

V důsledku toho se u mužů a žen vyvinul adaptivní mechanismus žárlivosti, který reaguje na míru ohrožení reprodukčního úspěchu a motivuje jednání, které toto ohrožení snižuje. Aby ženy kompenzovaly svou biologickou „nevýhodu", vyvinuly si preference pro ty muže, kteří si s nimi vytvoří emoční spojení, což jim umožňuje zajistit po oplodnění zdroje zvyšující šanci na přežití jejich potomka. Naopak muži jsou závislí na tom, zda jim je žena sexuálně věrná, neboť jim tato věrnost zaručuje, že jejich zdroje nejsou zbytečně čerpány na dítě jiného muže. Z toho vyplývá, že ženy se cítí ohroženější spíše emoční nevěrou, a muži naopak spíše nevěrou sexuální. Tyto rozdíly byly potvrzeny řadou studií.[1]

Otázkou je, jak se to má s touto adaptivní vlastností u jedinců, kteří jako sexuální partnery preferují jedince stejného pohlaví a riziko jakékoliv nejistoty spojené s reprodukčním úspěchem tedy neexistuje. Výsledky některých studií ukazují, že ačkoliv homosexualita a homosexuální chování nevede k přímé reprodukci jedince, mechanismus pohlavního výběru funguje u homosexuálních mužů a žen podobným způsobem jako u jedinců heterosexuálních.[2] Dalo by se tedy očekávat, že u homosexuálních mužů a žen budou převládat stejné typy romantické žárlivosti jako u heterosexuálů. Podle tohoto předpokladu by homosexuální muži byli více rozrušení sexuální nevěrou partnera a homosexuální ženy by vykazovaly větší úzkost z emoční nevěry partnerky.

Výsledky studií ale naopak ukazují, že homosexuální muži vykazují větší úzkost při představě partnerovy emoční nevěry (tedy stejně jako heterosexuální ženy) a naopak homosexuální ženy bývají více rozrušeny sexuální nevěrou partnerky (podobně jako heterosexuální muži).[3] Výsledky výzkumů zabývajících se rozdílnými typy žárlivosti u homosexuálních a heterosexuálních jedinců tak naznačují, že typ žárlivosti (emoční anebo sexuální) se spíše odvíjí od biologického pohlaví partnera, na kterého je žárleno, nikoli od pohlaví jedince, který žárlí. Podobně i výsledky studiích z České republiky naznačují obdobné mezipohlavní rozdíly.[4] Muži ve vztahu se ženou a ženy v dlouhodobém vztahu se ženou vykazovali vyšší míru žárlivosti, pokud by se jejich partnerka dopustila sexuální nevěry. Ženy ve vztahu s mužem pak rozrušovala více emoční nevěra partnera.

Přestože téma žárlivosti se jeví jako prozkoumaná oblast, stále zůstává spousta otázek nezodpovězených. Některé recentní studie, které se zaměřovaly na žárlivost v kontextu pohlaví partnera anebo partnerky, nepotvrdily předchozí výsledky studií.[5] Neukázalo se, že emoční či sexuální žárlivost se odvíjí od biologického pohlaví partnera, na kterého je žárleno. U žen, které byly ve vztahu s mužem či ženou, nebyl nalezen žádný rozdíl v míře sexuální ani emoční žárlivosti. U mužů se ukázalo, že muži ve vztahu se ženou žárlili průměrně více na potenciální sexuální i emoční nevěru než muži, kteří byli ve vztahu s mužem. Rovněž výsledky založené na rozhovorech a kvalitativních analýzách dat nepoukazují na jasné rozdělení těchto dvou typů žárlivosti, ale naznačují mnohem širší komplexitu celého tématu.

Spíše se zdá, že žárlivost i její rozdělení na emoční a sexuální typ se může měnit a souviset například s délkou partnerského vztahu a rovněž se zkušeností s nevěrou nebo například se samotnými investicemi, které jsou partneři do vztahu ochotni vložit. ●

Tato publikace vznikla za podpory Grantové agentury Univerzity Karlovy (GAUK č.1074816).

1) Sagarin B. J. et al., Evolutionary Psychology, DOI: 10.1177/147470491201000307; Buunk B. P. et al., Psychological Science, DOI: 10.1111/j.1467-9280.1996.tb00389.x.
2) Lippa R. A., Arch. Sex. Behav., DOI: 10.1007/s10508-006-9146-z.
3) Dijkstra P. et al., Personal Relationships, DOI: 10.1111/j.1475-6811.2001.tb00027.x; Harris C. R., Psychological Science, DOI: 10.1111/1467-9280.00402.
4) Potyszová K., bakalářská práce, 2012, is.cuni.cz/webapps/zzp/detail/126680; Potyszová K., diplomová práce, 2016: is.cuni.cz/webapps/zzp/detail/167209.
5) Potyszová K., Bártová K., 6th Summer Institute of International Society for Human Etholohy, Boise, USA, 2017; Sagarin B. J. et al., Evol. Psychol., PMID: 22947673.

Mgr. KATEŘINA POTYSZOVÁ (*1990) a **Mgr. KLÁRA BÁRTOVÁ, Ph.D.,** (*1986) působí na FHS UK a v Národním ústavu duševního zdraví. Primárně se zaměřují na výzkum lidské sexuality (na problematiku žárlivosti a partnerské nevěry, sexuální orientace, poruch sexuálních preferencí ap.).